

Stanis Elsborg (f. 1984) er uddannet cand. scient. i humanistisk-samfundsvidenskabelig idrætsvidenskab og historie fra Københavns Universitet med speciale i spændingsfeltet mellem sport, politik og national identitet. Han er indehaver af www.idrætshistorie.dk og gæsteforelæser ved Institut for Idræt og Ernæring på Københavns Universitet. I øjeblikket skriver han på en gymnasiebog om dansk såvel som international idrætshistorie, der udkommer til efteråret 2018 hos Frydenlund.

Keywords: Putin, historiebrug, Rusland, sport, national identitet

PUTINS BRUG AF SPORTSBEGIVENHEDER SOM ERINDRINGSHISTORISK ARENA

Med udgangspunkt i begrebet historiebrug belyser artiklen, hvordan den russiske statsmagt og præsident Vladimir Putin benytter store sportsbegivenheder på national grund som en særlig erindringshistorisk arena til påvirkningen af en ny national identitet i Rusland. Artiklen konkluderer, at Putins styre søger at skabe en ny national fortælling med en stærk hyldest til den zaristiske og sovjetiske æra, hvor særligt elitesport og rumpolitik fremhæves, ligesom gamle konservative og religiøse værdier også har en vigtig rolle i Putins genrejsning af Rusland og for russisk national identitet.

„For us (and I am talking about Russians and Russia), questions about who we are and who we want to be are increasingly prominent in our society (...) the question of finding and strengthening national identity really is fundamental for Russia.“¹

1 Putin 2014, s. 28–29. Vladimir Putins tale ved et møde hos den Moskva-baserede tænketank Valdai International Discussion Club den 19. september 2013.

Efter Sovjetunionens opløsning gennemgik den russiske nation en dramatisk social, politisk og økonomisk forandring. Forsøget på en overgang til en fri markedsøkonomi, der var sporadisk støttet af vestlige regeringer, skabte en lang række af økonomiske og politiske kriser, og euforien, der havde bredt sig som en følge af sovjetstyrets kollaps, udviklede sig til et økonomisk mareridt.² Disse problemer efterlod landet og befolkningen i en identitetsmæssig krise og den nye leder, Boris Jeltsin, formåede ikke at bidrage afgørende til skabelsen af en ny kollektiv identitet.³ Et identitetsmæssigt tomrum var derfor efterladt til præsident Vladimir Putin, og dannelsen af nye nationale fortællinger har derfor spillet en stor rolle siden hans magtovertagelse i 1999.⁴ Centralt i Putins forsøg på at udvikle en ny national identitet er elitesporten, hvor Rusland er blevet det land i verden, der arrangerer flest sportsbegivenheder.⁵ Udover at sportsbegivenhederne fungerer som politisk platform for Putin til at skabe goodwill fra det internationale samfund,⁶ udnytter Putin dem også i sin identitetspolitik.⁷

Artiklen vil se nærmere på tre særligt udvalgte sportsbegivenheder på russisk grund og undersøge, hvordan Putin og den russiske statsmagt⁸ har benyttet den sportslige arena til at formidle en særlig historiefortælling, med en særegen historiebrug, i skabelsen af en ny russisk national identitet. De tre begivenheder er henholdsvis Universiaden i Kazan 2013, vinter-OL i Sotji 2014 og VM i fodbold 2018. Afslutningsvis belyser artiklen, hvordan Putins egen krop simultant med den enorme satsning på sportsbegivenheder indgår direkte i den russiske idrætspolitik.

Teoretisk inspiration og kildemateriale

Forskningen inden for begreberne historiebrug og erindring har i de seneste år fået en fornyet interesse blandt historikere.⁹ Erindringsforskningen har en stor spændvidde, hvis flerfaglige natur betyder, at der gælder forskellige former for erindring: individuel og kollektiv erindring, sammenbragte erindringer, kulturel erindring, kommunikativ erindring, videnskabelig erindring, historisk erindring,

2 O'Mahony 2017, s. 642.

3 Evans 2008, s. 899; Tsygankov 2013, s. 59.

4 Liñán 2010, s. 167–168.

5 Her kan bl.a. nævnes Universiaden 2013, VM i atletik 2013, vinter-OL 2014, Formel 1 fra 2014–2020, VM i judo 2014, VM i skak 2014, VM i svømning 2015, VM i taekwondo 2015, VM i kvindeskak 2015, EM for hold i badminton 2016, VM i ishockey 2016, samt VM i fodbold 2018.

6 Bonde 2017, s. 364.

7 Akopov, Aslanyan, Boliatchevets og Slusarchuk 2016; Gorokhov 2015; Makarychev 2016.

8 I artiklen benyttes termen „den russiske statsmagt“ som synonym med den politiske top i Rusland, og dermed også som et synonym for Putin, der som præsident for Den Russiske Føderation egenrådigt styrer den politiske dagsorden i Rusland.

9 Warring 2011.

social erindring, selvoplevet/autobiografisk erindring etc. Hvad angår historiebrug ser vi ligeledes mange forskellige begrebmæssige sammensætninger.¹⁰ Det er ikke artiklens ambition, at præsentere den store spændvidde af forståelsen og brugen af begreberne hos fagfolk, men i stedet præsentere denne artikels operationalisering. Begrebet erindring benyttes i artiklen som et begreb, der omhandler det at „tilskrive det fortidige betydning i en nutidig sammenhæng. Erindringsprocesser drejer sig om at etablere betydningssammenhænge mellem det fortidige, det nutidige og det fremtidige.“¹¹ Heri ligger der en indbygget socialitet og reproduktionsproces i det at erindre, og erindringen får således betydning for samfundets opretholdelse eller omdannelse.¹² En central gren af erindringsbegrebet, som artiklen er særlig inspireret af, er begrebet 'erindringspolitik', der er en form for magtudøvelse og som betegner „den særlige form for identitetspolitik, hvor fortiden står i centrum i forsøg på at påvirke menneskers forestillingsverden, holdninger, værdier og følelser.“¹³

Artiklens forståelse af begrebet 'historiebrug' følger overordnet historiker Niels Kayser Nielsens definition, der kan forstås som „betegnelsen for en kombination af udvælgelse, fremhævelse og tilsidesættelse af personer, begivenheder og epoker fra den samlede viden om historien med henblik på fremme af bestemte interesser af som oftest politisk, informativ, underholdningsmæssig eller identitetsmæssig art.“¹⁴ Artiklen henter også inspiration fra den svenske historiker Klas-Göran Karlsson, der har forsket i historiebrug i det sen- og postsovjetske samfund. Karlsson mener, at der er tale om historiebrug „when aspects of a historical culture are activated in a communicative process in order for certain groups to satisfy certain needs or look after certain interests.“¹⁵ I forhold til artiklens fokus aktiveres historien og en særlig historiebrug således i forbindelse med de tre store sportsbegivenheder i forsøget på at påvirke den nationale identitet i Putins Rusland.

I artiklen arbejdes der ud fra et analytisk hovedbegreb, her kaldet 'erindrings-historisk arena', der med inspiration fra sociolog Maurice Halbwachs begreb 'erindringssteder' kan defineres som særlige erindringssteder, hvor afsenderen forsøger at skabe og opretholde den kollektive erindring og identitet. Selve begrebet 'erindringssteder' betegner den fortid, der i eftertiden har sat sig tydelige erindringsspor, fx skelsættende begivenheder, særlige geografiske steder som Hiroshima og Auschwitz, eller bestemte landskaber, ligesom det kan være mytiske og historiske personer, politiske symboler, monumenter etc.¹⁶ Den 'erindrings-

10 Ibid., s. 6.

11 Ibid., s. 13.

12 Ibid.

13 Warring 2003, s. 35.

14 Nielsen 2010, s. 34.

15 Karlsson 1999, s. 38.

16 Ibid., s. 17.

historiske arena' bliver særlig tydelig i forbindelse med åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan 2013 og vinter-OL i Sotji 2014, men også VM-værtsbyernes præsentationsvideoer og officielle bylogoer til VM i fodbold 2018 finder sted i en sportspolitisk kontekst, hvorfor de også findes relevante at inddrage. Artiklen vil således belyse, hvilken særlig historiebrug, med fokus på politiske og nationale budskaber, der benyttes i fortællingen i den 'erindringshistoriske arena', og hvilken ny national identitet Putins styre ønsker at skabe.

National identitet

I en tid præget af globalisering er det af stor betydning at forstå, hvordan sportsbegivenheder kan være med til at formidle og konstituere en national identitet.¹⁷ I artiklen vil begrebet 'national identitet' hovedsageligt forstås ud fra politolog Benedict Andersons idé om 'forestillede fællesskaber', hvor hvert medlem af nationen forbindes gennem en forestillet kultur, historie og enhed. Den nationale identitet beskrives som „*imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion.*“¹⁸ Artiklen vil i forlængelse heraf se nærmere på, hvilken historisk fortælling den russiske statsmagt forsøger at udtrykke i forbindelse med de sportslige begivenheder i et forsøg på at præge et forestillet fællesskab – en national identitet. Hertil vil der blive lagt vægt på markører og referencer til den zaristiske og sovjetiske æra, da artiklens tese er, at begge perioder er centrale for opbygningen af den nationale identitet i Putins nye Rusland.

Historiker Eric Hobsbawm hævder, at det forestillede fællesskab ofte kommer mest tydeligt til udtryk ved sportsbegivenheder,¹⁹ og tilføjer at symboler som flag, billeder, ceremonier og musik spiller en stor rolle for befolkningens bevidsthed om nationalt tilhørsforhold.²⁰ I relation hertil har den britiske sociolog Michael Billig, med sit begreb 'hverdagens nationalisme', argumenteret for, at der i etablerede nationer findes en hyppig brug af markører, der minder borgeren om sit nationale tilhørsforhold.²¹ Billig ser officielle symboler som flag, nationalmelodier og våbenskjolde som metonymi for nationen,²² og en rutinemæssig brug af eksplicite referencer til og markører for nationen medvirker til opbygningen af den nationale identitet.²³ Disse markører for identitet er ifølge Hobsbawm vigtigst på tidspunkter, hvor en nation aktivt mindes.²⁴ Dette sker fx i forbindelse

17 Cho 2009, s. 348.

18 Anderson 2006, s. 6.

19 Hobsbawm 2012a, s. 143.

20 Hobsbawm 2012b, s. 12.

21 Billig 1995, s. 8.

22 Ibid., s. 41.

23 Ibid., s. 38.

24 Hobsbawm 2012b, s. 12.

med åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan 2013 og ved vinter-OL i Sotji 2014, hvor den russiske nationalmelodi også blev fremført, ligesom de officielle præsentationsvideoer af værtsbyerne til VM i fodbold 2018 kan være med til at vise, hvad Putin ønsker det russiske folk skal mindes. Sociolog Karen Cerulo fremhæver også nationale symbolers betydning for den nationale identitet: „*National symbols – in particular, national anthems and flags – provide perhaps the strongest, clearest statement of national identity.*“²⁵ Nationale symboler bliver således samlingsmærker for den kollektive identitet, og skaber legitimering og identifikation med budskabet om nationens fortid og fremtid.²⁶

Kildemateriale og metode

Artiklens empiriske grundlag består primært af TV-transmissionen af åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan i 2013²⁷ og vinter-OL i Sotji i 2014, samt den officielle VM-plakat, de officielle præsentationsvideoer²⁸ og logoer af VM-værtsbyerne i fodbold 2018.²⁹ Hvad angår åbningsceremonien i Sotji 2014 viste det sig, at der var tale om to versioner – en til henholdsvis de internationale og russiske seere.³⁰ I artiklen benyttes udsendelsen fra Danmarks Radio i forhold til den internationale version, og til den russiske version inddrages den statsejet tv-kanal ROSSIA's version. Der inddrages også enkelte nedslag i afslutningsceremonien fra vinter-OL i Sotji 2014, der også bestod af to versioner. De kunstneriske indslag i åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan 2013 og vinter-OL i Sotji 2014 er blevet inddelt og navngivet.³¹

Metodisk vil artiklen hovedsageligt bestå af visuel analyse. Det er artiklens tese, at det er gennem udformningen og fortællingen, der afspejler en bestemt intentionalitet, uanset om den er åbenlys eller underforstået, at seerne kan blive mindet om, at de er en del af et nationalt kollektiv. Den analytiske del heraf vil være inspireret af semiotisk analyse; særligt socialesemiotikken, der er anvendelig til at analysere tegnenes brug og betydning i fx billeder og handlinger. Socialesemiotikken er en socialt forankret teori, hvor der foregår en konkret betydningsdannelse af tegnene reguleret af den situationsafhængige kontekst,³² og åbner således også op for intenderede politiske og nationale budskaber.

25 Cerulo 1993, s. 244.

26 Glenthøj 2007, s. 120.

27 <https://www.youtube.com/watch?v=5bm2rjPz0Ic> (Besøgt 20/2/2018).

28 https://www.youtube.com/watch?v=HFkzaDQ_Pg (Besøgt 20/2/2018).

29 <http://www.fifa.com/worldcup/news/y=2016/m=3/news=2018-fifa-world-cup-russiatm-host-cities-get-their-own-unique-signatur-2769545.html> (Besøgt 20/2/2018).

30 Elsborg og Jeppesen 2015, s. 11.

31 Bilag 1.

32 Hodge & Kress 1988, s. 20.

Diskuterende analyse

I det følgende præsenteres selve artiklens analyse, hvor der ses nærmere på fire markante identificerede temaer: 1) OL i Moskva 1980, 2) Peter den Store, 3) den russisk ortodokse kirke og 4) elitesport og rumpolitik. Disse temaer vil blive diskuteret og analyseret i relation til de tre valgte sportsbegivenheder.

OL i Moskva 1980 – historien og ønsket om genvunden storhed

Under Putin er elitesporten blevet en central del af den nye nationale fortælling, herunder ikke mindst landets tidligere rolle som sportslig stormagt under Sovjetunionen. En vigtig del af denne fortælling er afholdelsen af de olympiske lege i Moskva i 1980. Den russiske statsmagt har forsøgt at skabe en positiv erindring af OL i Moskva, der blev afholdt i kølvandet på Sovjetunionens invasion af Afghanistan i december 1979. Som en følge af den sovjetiske invasion fulgte adskillige nationer trop i den amerikanske boykot af OL i Moskva.³³ Fraværet af USA og mange af dets allierede blev forventeligt efterfulgt af en sovjetisk boykot af OL i Los Angeles i 1984.³⁴

I det officielle russiske nyhedsbrev 'Gateway' fra 2010, der blev udgivet af den russiske organisationskomité for vinter-OL i Sotji 2014, beskrives OL i Moskva som en af de vigtigste sociale, økonomiske, politiske og kulturelle begivenheder i anden halvdel af det 20. århundrede. En begivenhed som ifølge nyhedsbrevet ændrede landet og fremmede en varig følelse af national stolthed og interesse i sport.³⁵ Den russiske statsmagt benytter særligt dette OL som en historisk erindring om nationens politiske og sportslige storhed, en retorik der er fortsat i forbindelse med de mange sportsbegivenheder på russisk grund det seneste årti – ikke mindst i forbindelse med Universiaden i Kazan i 2013 og vinter-OL i Sotji i 2014.³⁶

OL i Moskva 1980 mindes også visuelt i åbningsceremonien i Kazan i 2013 og Sotji i 2014. I Kazan bliver vi præsenteret for begivenheden i afsnittet 'Vores historie' i form af det officielle OL-logo fra 1980 og den berømte OL-maskot, den brune bjørn Misha. I 2014 mindes OL i Moskva i afsnittet 'Natasha Rostova's First Ball', hvor lydbilledet fyldes af musikken fra Eugen Dogas 'Sweet and Tender Beast', som er en hyldest tilbage til OL i 1980, hvor nummeret var en del af åbningsceremonien. Derudover blev nummeret brugt af gymnastikpigen Irina Baraksanova, da hun vandt guld ved de 'Alternative Olympiske Lege' i 1984, li-

33 Houlihan 2000, s. 218.

34 Skovgaard og Hansen 2012, s. 125.

35 Gateway 2010, s. 6.

36 Makarychev og Yatsyk 2014, s. 72; Putin 2008; Müller 2014, s. 154.

gesom hun igen benyttede sig af nummeret i sejren ved VM i gymnastik i 1985.³⁷ Ligeledes i 2014 ser vi i indslaget 'Moskva/The Dream' scenegulvet blive fyldt af et hav af olympiske atleter, der i ren paradekørsel kører over scenen på røde motorcykler i en henvisning til OL i 1980, da sloganet 'citius, altius, fortius' står skrevet på gulvet og OL-hymnen fra 1980 fylder lydbilledet.

I afslutningsceremonien til vinter-OL i Sotji 2014 træder de tre hovedkarakterer Lubov, Yuri og Valentina i indslaget 'Mirror World' ind i en spejlverden, hvor de møder OL-maskotterne: bjørnen, haren og leoparden. Til lyden af 'Goodbye Moscow' af Aleksandre Pakhmutova, som også blev afspillet ved afslutningsceremonien i Moskva 1980, mindes bjørnen sin forfader Misha og OL i Moskva 1980. Fremstillingen varierer dog i de to tv-versioner af afslutningsceremonien. I den russiske version viser man i et split-billede både maskotten til vinter-OL i Sotji og billeder fra OL i Moskva 1980. Billederne fra 1980 starter med det officielle logo, som består af parallelle linjer, der minder om en løbebane, og som stiger op i en femtakket stjerne som en påmindelse om Kremles flag.³⁸ Herefter vises der billeder af Misha, publikum der holder bamselignende udgaver af Misha, og det berømte klip, hvor Misha fælder en tåre efterfulgt af et bedrøvet publikum, der ser på, mens maskotten svæver mod himlen. Den anden del af skærmen har fokus på bjørnemaskotten til vinter-OL i 2014 og den olympiske flamme, der brænder foran bjørnen. Efter de viste billeder fra 1980 puster bjørnen den olympiske ild ud og fælder ligesom sin forfader en tåre. I den internationale version fremstilles det en anelse anderledes. Bjørnen mindes naturligvis også sin forfader Misha, men hvor man i den russiske version havde en split-skærms fremvisning, så klippes der i den internationale version til en storskærm på stadion, hvor man som det eneste ser Misha ved afslutningsceremonien i Moskva 1980 svæve mod himlen, hvorefter man vender tilbage til det vinterolympiske stadion i Sotji, hvor bjørnemaskotten som i den russiske udgave puster flammen ud og fælder en tåre.

Den markante forskel skyldes sandsynligvis den store polemik, der var omkring OL i 1980 og de mange boykot, hvilket tydeliggjorde at OL ikke kunne isoleres fra internationale magtkampe.³⁹ Der kan argumenteres for, at den russiske statsmagt gerne vil signalere et anderledes billede af OL i Moskva til det russiske publikum. Den russiske statsmagt ønsker at folket skal mindes OL i Moskva, hvor Sovjetunionen udgjorde både en politisk og sportslig stormagt, som en sportsbegivenhed, der også var en vigtig social, økonomisk, politisk og kulturel begivenhed.⁴⁰ Derudover kan der argumenteres for, at i særdeleshed den russiske udgave udviser et ønske fra den russiske statsmagt om at vinter-OL i Sotji skulle få sam-

37 <http://rewritingrussianguymnastics.blogspot.dk/2013/05/is-gymnastics-still-russian-post.html> (Besøgt 20/2/2018).

38 <https://www.olympic.org/moscow-1980> (Besøgt 20/2/2018).

39 Skovgaard og Hansen 2012, s. 122.

40 Gateway 2010, s. 6.

me betydning for de russiske borgere, som OL i Moskva eftersigende havde, hvor maskotten med et bedrøvet blik og tårer i øjnene signalerer en vis sentimental tilstand over, at denne store sportsbegivenhed på russisk grund lakker mod enden.

En af de måder hvorpå den russiske statsmagt både udad- og indadtil ønsker at påvirke billedet af Rusland som den stærke nation, den var under Sovjetunionen, er ved at levere store sportsresultater. Succes ved vinter-OL i Sotji var derfor særligt på den politiske dagsorden efter en skuffende præstation ved vinter-OL i Vancouver i 2010. Her endte Rusland i den overordnede medaljekamp på en 11. plads med 15 medaljer, hvoraf kun 3 var af guld. Efter skuffelsen blev den overordnede sejr i medaljekampen ved vinter-OL på hjemmebane en del af den politiske elites retorik i årene frem mod sportsbegivenheden. Putin udtalte således kort tid efter vinter-OL i Vancouver, at: „*As far as the evolving talks on the optionality of winning the home Games in the overall medal ranking are concerned, at the competitions of such a level one participates not to sweat out but to win*“.⁴¹ Den daværende russiske sportsminister og nuværende vicepremiereminister Vitaly Mutko udtalte ligeledes, at en sejr i den overordnede medaljekamp var et ønskværdigt og forventeligt resultatet, som også stemte overens med de officielle statsprogrammer „*The strategy of physical training and sport in the Russian Federation for the period until 2020*“ og „*Development of physical training and sport*“.⁴² Alexander Zhukov, formand for den russiske olympiske komité fra 2010-2018 og nuværende næstformand for Statsdumaen, var også tydelig og pointerede, at Rusland havde én målsætning: „*the overall top position*“.⁴³

Udtalelser som disse kan generere det, der kaldes '*narratives of expectancy*', som har potentiale til at udvikle sig til en fortælling om: „*This is what we, as a nation, are worth. This is what we should win; otherwise we fail*“.⁴⁴ Uanset hvordan det endelige medaljeindeks ender, så bidrager et '*narrative of expectancy*' til skabelsen af den nationale identitet.⁴⁵ Således var det heller ikke den store overraskelse, at den russiske statsmagt valgte at lade de russiske medaljevindere bringe det russiske flag ind på det olympiske stadion under afslutningsceremonien til vinter-OL i Sotji 2014. Det virker dog som en beslutning, der blev foretaget i sidste minut, da der i den officielle medieguide står beskrevet at „*Fifteen children carry the Russian Flag towards the Protocol Stage*“.⁴⁶ Rusland formåede på konkurrencernes sidste dag at bringe sig alene i front af medaljekampen, hvilket yderligere taler for, at det var en beslutning foretaget lige før afslutningscere-

41 Gorokhov 2015, s. 276.

42 Ibid., s. 277.

43 Ibid., s. 276.

44 Van Hilvoorde, Elling og Stokvis 2010, s. 94.

45 Ibid.

46 Sochi Olympics Closing Ceremony Media Guide 2014, s. 26.

monien, som således også kan forklare det noget kluntede og ikke synkroniserede tøjvalg blandt atleterne.

Eliteidrætten er ofte blevet brugt til at konstruere og vedligeholde en idé om nationalt sammenhold og til at „*articulate national identities*“,⁴⁷ hvor succes i sport kan blive konverteret til et tilhørsforhold til nationen og en påvirkning af den nationale identitet i en udstilling af magt og storhed.⁴⁸ Dette kan være en af årsagsforklaringerne på den russiske statsmagts massive investeringer i eliteidrætten og store sportsbegivenheder. Rusland udmærkede sig da også ved vinter-OL i Sotji 2014 med 33 medaljer, heraf 13 af guld, som kulminerede på den sidste konkurrencedag, hvor man vandt både guld, sølv og bronze i mændenes 50 km langrend. Den sportslige succes falmer dog set i lyset af afsløringer fra det internationale antidopingagentur, WADA, om et omfattende statsorganiseret dopingprogram i Rusland i årene 2011 til 2015.⁴⁹ Dette medførte, at IOC udelukkede den russiske olympiske komité fra vinter-OL i PyeongChang 2018, hvor de russiske atleter dog fik mulighed for at stille op under neutralt flag.⁵⁰

Peter den Store

Zaren Peter den Store er blevet en central historisk figur i Putins nationale fortælling om Ruslands tidligere storhed. I åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan 2013 skildres han i afsnittet 'Russiske personligheder' i form af den berømte rytterstatue, der er placeret i Putins fødeby, Sankt Petersborg, og i åbningsceremonien til vinter-OL i Sotji 2014 havde zaren fået tildelt sit helt eget afsnit, 'Peter the Great', på 4 minutter og 34 sekunder. I forbindelse med VM i 2018 pryder han by-logoet for Sankt Petersborg, og i præsentationsvideoen mindes han med billeder af rytterstatuen. Zaren er også at finde i præsentationsvideoen af Moskva, hvor man ser den 98 meter høje 'Peter den Store'-statue, der er placeret i hovedstaden, og som ikonisk illustrerer zarens krigsflåde.

Det er ikke tilfældigt at Putin i sit identitetsarbejde hellere spejler sig i Peter den Store,⁵¹ frem for de kontroversielle sovjetiske ledere Lenin eller Stalin.⁵² I denne henseende er Putin ikke inspireret af Peter den Stores orientering mod Vesten, men snarere hans forsøg på at sikre grænserne og udvide Ruslands indflydelse.⁵³

47 Van Hilvoorde, Elling og Stokvis 2010, s. 88.

48 Gorokhov 2015, s. 271-272.

49 https://www.dif.dk/politik/nyheder/nyheder/2016/december/20161209_mclaren (Besøgt 20/2/2018).

50 <https://www.nytimes.com/2017/12/05/sports/olympics/ioc-russia-winter-olympics.html> (Besøgt 20/2/2018).

51 Goscilo 2013, s. 14.

52 Kuromiya, Hiroaki 2007, s. 1-2.

53 Bonde 2017, s. 375.

Den berømte rytterstatue i Sankt Petersborg af Peter den Store. Den russiske zar har under Putins styre fået en fremtrædende rolle i den nationale fortælling. Foto: © Wikimedia Commons.

I en indledende videosekvens i åbningsceremonien ved vinter-OL i 2014 blev Peter den Store hyldet i et imperialt lys under bogstavet „И“ og ordene “*Russian Empire*“. Med sin flåde i baggrunden symboliseres den imperialistiske zars første store militære krigssejr over Tyrkiet i 1696, der gav russerne adgang til Sortehavet. Det særskilte afsnit om zaren i åbningsceremonien ved vinter-OL i Sotji indledes i den officielle medieguide med følgende beskrivelse:

„It is the time of Peter the Great, the late 17th century tsar who expanded the Russian empire and reformed the nation with science and modern standards, including an updated alphabet, the first Russian newspaper and the city of St. Petersburg. Ships went sailing forth across the Baltic Sea to open Russia to the rest of Europe.

Among Peter the Great’s sweeping changes to Russia were the reorganization of the army and the creation of a strong navy; and tonight the audience experiences the military regime as a multidimensional, oversized diorama. His horse rears its hind legs; 300 guests march into the future at a grand ball.“⁵⁴

Dette portræt af Peter den Store falder i fin tråd med de mest anvendte historiebøger i gymnasiet i Rusland, hvor zaren tilskrives store sociale, økonomiske og

54 Sochi Olympics Opening Ceremony Media Guide 2014, s. 38.

militære reformer, og tilknyttes ord som 'revolutionær' og 'stor leder'.⁵⁵ I indslaget ankommer zaren på en computeranimeret flåde henover stadiongulvet, der er omformet til Sortehavet. Flåden bliver efterfulgt af en kæmpe skygge af rytterstatuen, og et stort militærkor, der illuderer at bære våben, marcherende op gennem et computeranimeret Sankt Petersborg, der blev grundlagt af Peter den Store i 1703, og blev det russiske imperiums hovedstad. Med Putins efterfølgende aktivistiske udenrigspolitik i Ukraine og Syrien er det blevet mere og mere nærliggende at se den gennemgående inddragelse af zaren Peter den Store som et udtryk for Putins militære ekspansionspolitik.

Den russisk ortodokse kirke

Den russisk ortodokse kirke er særligt fremtrædende i åbningsceremonien ved vinter-OL i 2014 og i forbindelse med VM i fodbold 2018. Fraværet ved åbningsceremonien i 2013 kan ifølge sociolog Alexandra Yatsyk tilskrives, at Kazan og regionen skal fremstå som en region, der historisk set både omfavner den ortodokse og islamiske tro.⁵⁶ I åbningsceremonien til vinter-OL i Sotji 2014 ser vi den ortodokse kirke portrætteret i den indledende videosekvens under bogstavet „В“, der betyder 'vi' på dansk. Her er der fokus på Vasilij-katedralen og Den Røde Plads i Moskva. Vasilij-katedralen fremvises endnu mere markant i indslaget 'Festivity', hvor en ballonlignende Vasilij-katedral opføres. Dette som et symbol på den russisk ortodokse kirkes plads under Putins styre, og det gensidige forhold mellem kirke og stat i Rusland.

I præsentationsvideoerne af VM-værtsbyerne i 2018 er den russisk ortodokse kirke det mest gennemgående tema, hvor kirken fremhæves i alle præsentationsvideoerne. Det store fokus på den russisk ortodokse kirke i forbindelse med åbningsceremonien i 2014 og præsentationsvideoerne af VM-værtsbyerne i 2018 vidner om, at gamle konservative og religiøse værdier har fået en vigtig rolle i Putins genrejsning af Rusland efter Sovjetunionens opløsning i 1991, der tydeligt også gengives i den officielle medieguide til åbningsceremonien ved vinter-OL i Sotji 2014:

„The sleeping giant of Russia is awakened, ready for change and growth. Hands join together and reach out, bringing Lubov up and the snow globe across so that the two meet in the middle. Simultaneously, something is building below: the dancing, helium-filled inflatables have suddenly become the onion domes, tent roofs and gables of Russian architectural icon St. Basil's Cathedral.“⁵⁷

55 Zajda 2010, s. 12–13.

56 Yatsyk 2016, s. 185.

57 Sochi Olympics Closing Ceremony Media Guide 2014, s. 26.

Oppustelige balloner, der symboliserer Vasilij-katedralen og det tætte bånd mellem kirke og stat under Putin, fylder scenegulvet til åbningsceremonien ved vinter-OL i Sochi 2014. Foto: © Korea.net.

Efter Konstantinopels fald i 1493 blev den russisk ortodokse kirke den eneste del af det ortodokse fællesskab, der ikke blev styret af Det Ottomanske Rige. Dette førte til en særlig følelse af russisk sær egenhed.⁵⁸ Peter den Store fik under sin regeringstid den ortodokse kirke integreret som en del af staten, og man placerede en statsudpeget bureaukrat i spidsen for kirken.⁵⁹ Under sovjetisk styre blev den ortodokse kirke undertrykt, men har igen under Putin fået en fremtrædende plads og er tæt knyttet til regimet.⁶⁰ Dette er måske bedst eksemplificeret ved genopbygningen af det berømte arkitektoniske monument Frelseren Kristus-Katedralen i Moskva, der blev ødelagt på Stalins ordre i 1931 for at gøre plads til byggeriet af 'Sovjeternes palads', som dog aldrig blev færdigbygget grundet Nazi-Tysklands invasion i 1941. Frelseren Kristus-Katedralen fremhæves også i præsentationsvideoen af Moskva.

Putin repræsenterer selv en troende ortodoks og vises jævnligt med embedsmænd fra den russisk ortodokse kirke. Putin vil ikke kun befæste styrets kontinuitet ud fra den russiske fortid, men ønsker at hele regimet skal bygges på kirkens kulturelle legitimitet og i 2004 udtalte Putin at: „*The process of reunifying the Russian Orthodox Church is much more than a process internal to the Church; it is the symbol of the rebirth and the reunification of the Russian people itself.*“⁶¹ Og i 2007 argumenterede Putin for, at atomafskrækkelse og den ortodokse tro udgjorde de to centrale søjler i den nationale og statslige sikkerhed.⁶² I sit valgprogram for 2012 var Putins mål at bevare og opretholde „*the spiritual and cul-*

58 Van Herpen 2015, s. 33.

59 Anderson 2007, s. 185.

60 Van Herpen 2015, s. 58.

61 Laruelle 2009, s. 168.

62 Ibid., s. 169.

tural values that contribute to Russian civilization's unique identity“,⁶³ hvilket implicit anerkender betydningen af den russisk ortodokse kirke.

Vladislav Surkov, en højstående russisk politiker, antydede sågar i 2011, at Putin var sendt fra Gud for at redde Rusland – et ekko af zaren som frelser, som han portrætteres i russiske historiebøger. Dette er også blevet fremhævet af overhovedet for den russisk ortodokse kirke, patriark Kirill, der i 2012 kaldte Putins styre i 00'erne for „et mirakel af Gud“. Patriark Kirill velsignede desuden Putins vinterolympiske prestigeprojekt kort før åbningen af vinter-OL i 2014 – en symbolsk handling, der signalerede kirkens støtte til Putin.⁶⁴

Elitesport og rumpolitik

De mest tydelige og politisk markante temaer i forbindelse med alle tre sportsbegivenheder er en hyldest til den sovjetiske satsning på elitesport og rumpolitik.

Forud for vinter-OL i 2014 var den olympiske fakkelt således for første gang en tur i det ydre rum, som et tegn på Putins ambition om at fastholde rollen som stormagt i rummet. Faklens rumtur og ophold på Den Internationale Rumstation (ISS) blev transmitteret på storskærme under åbningsceremonien i 2014, hvor man så de russiske kosmonauter Oleg Kotov og Sergey Ryazanskiy tage den olympiske fakkelt på en rumvandring uden for ISS.⁶⁵ I forbindelse med VM i fodbold blev det officielle emblemt offentliggjort hos tre russiske kosmonauter om bord på ISS, ligesom kosmonauterne var med på en live-transmission på den statejede TV-kanal kort før åbningsceremonien til VM gik i gang, for at ønske det russiske folk og de russiske fodboldspillere held og lykke. Her viser Putin således også sin evne til at gøre brug af historien, da rumteknologien også havde en stor rolle under åbningsceremonien ved OL i Moskva i 1980, hvor to kosmonauter undervejs kommunikerede ud til publikum og seerne i en direkte forbindelse fra kosmos.⁶⁶

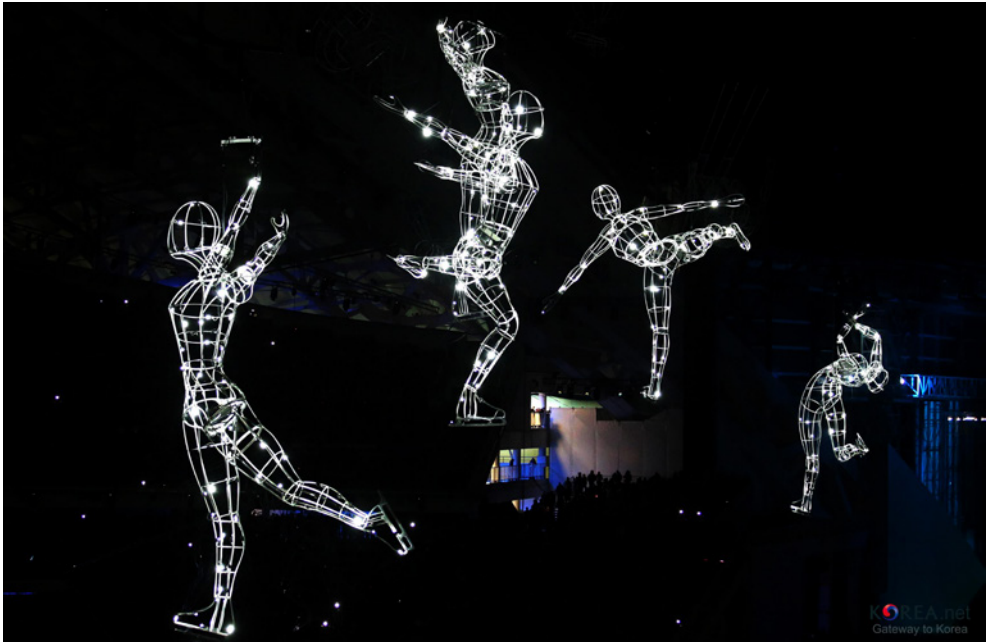
I både åbningsceremonien til Universiaden i Kazan 2013 og til vinter-OL i Sotji 2014 er der lange afsnit med henvisninger og hyldester til det sovjetiske rumprogram. Her hylde ikoniske opfindelser og historiske personligheder, som Sputnik 1, den første satellit i kredsløb om jorden i 1957, Lunokhod, det sovjetiske månekøretøj, ISS, Tsiolkovskij, raketvidenskabsmand og pioner inden for rumforskning, samt ikke mindst nationalhelten Jurij Gagarin, der i 1961 blev det første menneske i kredsløb om Jorden. I 2013 ser man en artist, der repræsenterer Gagarin, svæve henover stadiongulvet, mens de ikoniske rumteknologiske bidrag kommer til syne. I åbningsceremonien i 2014 blev det tydeligst illustreret i den

63 Cannady og Kubicek 2014, s. 6–7.

64 <http://www.information.dk/491232> (Besøgt 20/2/2018).

65 Elsborg 2017, s. 74.

66 Arning 2013, s. 528.

Elitesport og rumpolitik er blevet Putins nye nationale markører, der i åbningsceremonien ved vinter-OL i Sotji 2014 blev forenet i den afsluttende scene 'Olympic Gods'. Foto: © Korea.net.

sidste halvdel af de kunstneriske afsnit, der fokuserede på efterkrigstidens sovjetiske samfund. Under indslaget 'Moskva/The Dream' fløj kæmpemæssige delelementer af 'Arbejderen og Kolkhoz-kvinden', herunder hammer og segl, gennem luften og på scenens midte samlede en stor flok sovjetiske kosmonauter sig. De bar på et af sovjettidens største rumteknologiske bedrifter, Vostokraketten, der er kendt for at have sendt Gagarin på verdenshistoriens første rumrejse. På gulvet stod der: „*First man in space*“ efterfulgt af „*Гагарин*“ – Gagarins navn på kyrilisk. Kosmonauterne blev herefter afløst af et hav af statister, der skulle forestille olympiske atleter, hvortil den sovjetiske OL-hymne fra 1980 fyldte lydbilledet.⁶⁷

Også Valentina Tereshkova, den første kvinde i rummet, blev hyldet og mindet, da hun var blandt de otte flagbærere af det olympiske flag, herunder fem kosmonauter. Det var også russiske kosmonauter, der til åbningsceremonien i 2014 fik æren af at hejse det russiske flag til tonerne af den russiske nationalmelodi. Afslutningsceremonien i 2014 indeholdt også henvisninger til Gagarin og Tereshkova, da to af afslutningsceremoniens hovedroller var opkaldt efter de to russiske legender.⁶⁸

Under landenes indmarch i 2014 blev den russiske beherskelse af rumteknologien fremvist, idet hvert lands indmarch startede med et stort satellitfoto af jordklo-

67 Elsborg og Jeppesen 2015, s. 102.

68 Sochi Olympics Closing Ceremony Media Guide 2014, s. 22.

den efterfulgt af det respektive lands satellitfoto. I åbningsceremoniens afsluttende og måske mest spektakulære scene blev der igen brugt elementer, der fremhævede både elitesporten og rumpolitikken. Det olympiske stadion blev omdannet til en galakse, hvor LED-oplyste skøjteløbere og kæmpemæssige tredimensionelle olympiske guder repræsenterede de syv internationale vintersportsorganisationer. Scenen blev afsluttet med, at en stjernedannet ishockeyfigur sendte pucken gennem himlen som et stjernesud, der mundede ud i den olympiske ild.⁶⁹

I præsentationsvideoerne af VM-værtsbyerne ser vi rumpolitikken repræsenteret i logoet for hovedstaden Moskva ved Yuri Gagarin Monumentet sammen med tre andre markante og betydningsfulde kendetegn for byen: Bolsjoj Teatret, Vasilij-katedralen og Kremles Spasskaya tårn. Hyldesten til rumpolitikken fortsætter i værtsbyen Samara. Rumteknologien udfylder denne bys logo med billedet af Cosmic Samara Museum, der åbnede i 2007, og som huser nogle af sovjetidens mest ikoniske rumteknologiske bidrag. Efter 2. verdenskrig udviklede forsvarsindustrien sig eksplosivt i Samara, og byen blev central for udviklingen af det sovjetiske rumprogram, hvor bl.a. Vostokraketten blev bygget. Dette hyldes også i præsentationsvideoen af byen, hvor der er billeder af Vostokraketten og Cosmic Samara Museum. På byens logo ses også 'Monument of Glory', der blev bygget i 1971 til ære for Samaras indbyggeres bidrag til skabelsen af statens luftfartsindustri.

Putins styre har gjort sig store anstrengelser for at genoplive den sovjetiske kosmosmytologi og kulten om Gagarin, eksemplificeret ved at man i 2001 og 2011 fejrede henholdsvis 40- og 50-året for Gagarins rumrejse med stort anlagte taler, konferencer og udstillinger.⁷⁰ Sideløbende er dette blevet bakket op af massive økonomiske investeringer i rumteknologien, hvilket i 2013 ved netop 52-året for Gagarins rumrejse blev italesat af Putin, i en udmelding om at Rusland ville satse markant på at bevare sin status som stormagt i rummet. Dette blev fulgt op af en statsstøtte på 50 milliarder dollars.⁷¹ Den russiske statsmagts sammenkædning af elitesport og rumpolitik blev også fremvist ved offentliggørelsen af den officielle plakat til VM i fodbold 2018.

VM-plakatens historiefortælling

I slutningen af november måned 2017 blev den officielle VM-plakat præsenteret. Motivet forestiller den legendariske sovjetiske målmand Lev Jasjin, der i manges øjne er den bedste målmand nogensinde i fodboldhistorien. Jasjin repræsenterede i løbet af sin karriere Sovjetunionen i ikke færre end fire VM-turneringer fra 1958-

69 Elsborg og Jeppesen 2015, s. 102-103.

70 Ladegaard 2012, s. 99.

71 http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/04/12/russia-announces-new-50-billion-space-program_n_3068556.html (Besøgt 20/2/2018).

1970, og blev i 1963, som den eneste målmand nogensinde, kåret som Europas bedste fodboldspiller.⁷² Jasjins politiske betydning under Sovjetunionen er også nævneværdig. I 1967 blev han tildelt den højeste civile orden, Leninordenen, og blev senere udpeget som næstformand for Sovjetunionens fodboldforbund.⁷³ Siden Jasjins død i 1990, der faldt sammen med de sidste dage af Sovjetunionen, har hans arv spillet en vigtig rolle i den postsovjetiske historie,⁷⁴ hvilket nu tydeligt er blevet eksemplificeret med VM-plakaten for fodbold i 2018. Mindet om nationalhelten opretholdes også materielt i den offentlige hukommelse gennem to skulpturer opført i Moskva i slutningen af 1990'erne. Den første blev opført i 1997 ved Luzhniki-stadion og den anden i 1999 ved siden af det tidligere Dynamo Stadion, som også er den skulptur, der pryder VM-plakaten. Skulpturerne er mere end blot et minde om Jasjin. De er en del af en bredere sovjetisk tradition om at minde store historiske personligheder gennem offentlige monumenter.⁷⁵ Offentliggørelsen af VM-plakaten med en af Sovjetunionens største fodboldspillere viser en fortsættelse af det sovjetiske styres brug af kunst og sport, og hvordan denne kulturelle arv nu igen tages i brug af Putins regime.

Selve VM-plakaten og valget af Lev Jasjin kan også have politiske overtoner, som ikke kun beror på sportslige meritter. Jasjin er født og opvokset i Sovjetunionen og spillede hele sin karriere for Dynamo Moskva – en klub, der var stærkt støttet af den sovjetiske sikkerhedstjeneste NKVD (senere KGB). Jasjin var ankeret på landsholdet i en tid, hvor Sovjetunionen manifesterede sin plads som supermagt med hensyn til industri og sport. Jasjin blev landsholdets hovedfigur, da Sovjetunionen i 1950'erne endeligt begyndte at konkurrere i internationale konkurrencer, og plakaten er således også et minde til befolkningen om at huske landets sportshistoriske storhed. Desuden havde målmandspositionen en særlig plads i den sovjetiske sportsikonografi: målmanden stod for kollektivismen, manden der stod bag sit hold og sit folk.⁷⁶ Med offentliggørelsen af plakaten fulgte også en introvideo⁷⁷ med en stærk hyldest til det sovjetiske rumprogram og Gagarin. Således fortsætter elitesporten og rumpolitikken hånd i hånd som markører for en ny national storhed. Der hersker ingen tvivl om Jasjins betydning for sovjetisk og russisk historie, og i april 2013 foreslog Putin ligeledes den russiske Statsduma, at der skulle laves og dedikeres en film om Jasjins liv.⁷⁸ Filmselskabet Kremlin Films, der også står bag den berømte hyldestfilm 'Gagarin – First in Space', har fået til opgave at producere filmen.⁷⁹

72 O'Mahony 2017, s. 643.

73 Ibid., s. 642.

74 Ibid., s. 641.

75 Ibid., s. 643–644.

76 O'Mahony 2017, s. 642.

77 <https://www.youtube.com/watch?v=6kSs84PXNsY> (Besøgt 20/2/2018).

78 O'Mahony 2017, s. 658.

79 <http://www.kremlinfilms.com/en/movies/lev-yashin.html> (Besøgt 20/2/2018).

Stalins arv

Josef Stalin er naturligvis visuelt fraværende i de to meget pompøse åbningsceremonier i Kazan og Sotji. Der er dog visse henvisninger til sovjettiden under Stalin, som for de udenlandske seere vil være svære at få øje på, men som for de fleste russere og tidligere sovjetiske statsborgere vil fremstå ganske klart. I 2014 i afsnittet 'Moskva/The Dream' mindes Stalins arv med henvisning til Moskvas skyskrabere 'De Syv Søstre', også kendt som 'Stalins Syv Søstre', idet de skyder op på stadiongulvet. Samtidig stod der på gulvet skrevet „*Thank you motherland for our happy childhood.*“, der er en lettere omskrivning af det velkendte sovjetiske propagandamotto: „*Thank You Dear Comrade Stalin for a Happy Childhood!*“⁸⁰ Afsnittet fremviser i øvrigt en særlig historiebrug, da hovedstaden Moskva nærmest bliver afbildet som et forbrugerparadis og en reguleret velfærdsstat – uden henvisninger til tiden under Stalin, planøkonomien eller tvangskollektiveringen. I VM-præsentationsvideoen af Moskva vises også flere af 'Stalins syv søstre'.

I både åbningsceremonien i Kazan 2013 og Sotji 2014, samt i præsentationsvideoen af Moskva bliver Stalins arkitektoniske arv også mindet med billeder af Moskvas metro. Metro-byggeriet var et kraftfuldt symbol i Stalins Anden Femårsplan, som fokuserede på urbanisering og udvikling af sociale ydelser. I præsentationsvideoen vises endda et velkendt propagandamaleri af Stalin i metroens undergrund. Ifølge arkitekturhistoriker Tijana Vujosevic blev opførelsen af Moskvas metro anset som et centralt symbol for den nye socialistiske stat under Stalin.⁸¹ Historiker William K. Wolf påpeger yderligere, at i mere end et halvt århundrede fungerede metroen som et decideret udstillingsvindue for den sovjetiske socialisme, og det grandiose bygningsværk opmuntrede de sovjetiske borgere til at tro „*that as beautiful and comfortable as the Moscow Metro was, so too would their lives be once communism was achieved in the USSR. The Metro became, in effect, a Soviet icon.*“⁸²

I et direkte minde om tiden under Stalin vises der i forbindelse med alle tre begivenheder billeder af de kommunistiske symboler hammer og segl, der er de to vigtigste symboler på den socialistiske tid, og som afspejler billedet på sammenhængen mellem både industri og landbrug samt mand og kvinde. Symbolerne blev benyttet under hele den sovjetiske æra i stort set alle sammenhænge, herunder også i nationalflaget.

I både åbningsceremonien i Kazan 2013 og i Sotji 2014 vises den kommunistiske skulptur 'Arbejderen og Kolkhoz-kvinden' fra 1937. Stilarten for statuen, der bærer symbolerne hammer og segl, er kendetegnet ved en glorificering af kom-

80 Kelly 2005, s. 207.

81 Vujosevic 2017, s. 155.

82 Wolf 1994, s. 1.

munistiske værdier og samfundsidealer.⁸³ Hertil er det bemærkelsesværdigt, at hammer og segl i åbningsceremonien i 2014 optræder 12 gange i den russiske version og kun 7 gange i den internationale version, hvilket indikerer at symbolerne var vigtigere at fremhæve nationalt end internationalt. I præsentationsvideoen af Moskva ses hammer og segl i nærbilleder af Moskvas Statsuniversitet. På toppen af bygningen ses også den velkendte femstjernede røde stjerne, der ofte associeres med den kommunistiske ideologi, i særdeleshed i kombination med hammer og segl.

Putin har siden magtovertagelsen i 1999 været meget klar i retorikken omkring sovjettiden og Ruslands tidligere storhed bl.a. eksemplificeret i præsidentens årlige tale til befolkningen i 2005, hvor Putin kaldte Sovjetunionens sammenbrud for den største geopolitiske katastrofe i det 20. århundrede.⁸⁴ Putins retorik og erindring om Sovjetunionens sammenbrud bliver også gengivet i de mest anvendte russiske historiebøger: *„It is my deepest conviction that the collapse of the USSR was the greatest geopolitical tragedy. I believe that the average citizens of the former Soviet Union ... did not win anything from this process...“*⁸⁵ Som en af sine første politiske handlinger, da Putin overtog præsidentembedet, var da også at genindføre den tidligere sovjetiske nationalmelodi, som Stalin lancerede i 1944. Putin fik hertil indskrevet nationalmelodiens og flagets betydning i den russiske forfatning:

*„The lyrics and music of the national anthem create a ceremonial composition intended as a symbol of state unity. The Anthem’s words reflect feelings of patriotism and respect for the country’s history and its system of government.“*⁸⁶

I månederne op til vinter-OL i Sotji fremhævede Putin igen både nationalsangen og flaget i et lovforslag til den russiske Statsduma om øget fokus på patriotisme: *„(Watching) the flying of the state flag and listening to the anthem will bring our citizens back... to patriotic feelings“*.⁸⁷ Som beskrevet mindes borgeren sit national tilhørsforhold, ifølge Billig,⁸⁸ gennem markører som flag, nationalmelodier og våbenskjolde, ligesom det medvirker til opbygningen af den nationale identitet, eller med Benedict Anderssons terminologi 'det forestillede fællesskab'.

Det russiske flags betydning er ikke til at komme uden om, hvis vi ser på, hvor ofte det vises i åbningsceremonien i 2014. Her blev det russiske flag vist næsten tre gange så meget i den russiske version i sammenligning med den inter-

83 Korin 1971, s. 95.

84 Liñán 2010, s. 168.

85 Zajda 2017, s. 9.

86 <http://eng.flag.kremlin.ru/gimn/> (Besøgt 20/2/2018).

87 <https://www.reuters.com/article/us-russia-putin-patriotism/put-out-more-flags-says-putin-in-patriotism-drive-idUSBRE9A60WJ20131107> (Besøgt 20/2/2018).

88 Billig 1995, s. 41.

nationale version (335 vs. 117), hvilket stemmer overens med Putins førnævnte ønske om, at det russiske folk oftere skal se det russiske flag flagre. Det markant større fokus på det russiske flag kan være medvirkende til at kultivere en folkelig patriotisme, da flaget er medvirkende til at forstærke nationale følelser i kraft af dets position som et nationalt symbol – ikke mindst sammen med tonerne af den genindførte stalinistiske nationalmelodi.

Stalin mindes desuden i præsentationsvideoen af VM-værtsbyen Samara. Fra 1935 til Sovjetunionens sammenbrud i 1991 var byen kendt under navnet Kujbysjev til ære for den bolsjevikiske leder Valerian Kujbysjev. Under 2. verdenskrig blev byen Sovjetunionens alternative hovedstad, hvis Moskva skulle falde til de tyske tropper. Man byggede hertil en bunker til Stalin, der den dag i dag stadig kan besøges. 'Stalins bunker' vises også i præsentationsvideoen sammen med et maleri af den tidligere sovjetiske leder. Yderst kontroversielt, set i lyset af, at vi her har at gøre med en af det 20. århundredes mest kontroversielle statsledere, der med tvangskollektivisering, undertrykkelsespolitik og masseudryddelse var årsag til flere millioner dødsfald. Byen fungerer i dag som et vigtigt minde om sejren i 2. verdenskrig, og siden 2011 er dette årligt blevet mindet med en særlig militærparade.

Den relativt positive fremstilling af fortiden under kommunismen og hermed også Stalin-æraen ser ud til at følge en tendens under Putins regime, hvor den russiske statsmagt har gjort en stor indsats for at genoprette Stalins image hos det russiske folk. En af metoderne er at gøre Stalin til symbol for hele den sovjetiske æra, der skildres som en storhedstid. Dette er lykkedes ved en manipulerede diskurs om den stalinistiske periode, hvor Stalin fremhæves som den store leder, der førte Sovjetunionen til sejr i Den Store Fædrelandskrig, som 2. verdenskrig er kendt som i Rusland.⁸⁹

I begyndelsen af sin præsidentperiode gjorde Putin det klart, at han så „*history education as an important tool for legitimizing his personal authority and his approach to state building and state-led modernization*“.⁹⁰ For Putin betød dette en fortælling, der forherligede den sovjetiske periode. I Putin-årene er der kommet nye lærebøger til i uddannelsessystemet, der udpeges og godkendes af Ministeriet for Uddannelse og Videnskab. I de nye historiebøger fokuseres der på de positive aspekter i den stalinistiske periode, hvor der bruges usædvanlig meget spalteplads på den politiske centralisering, og hvor fortællingen om politisk undertrykkelse udelades.⁹¹

Under Sovjetunionen spillede uddannelse en vigtig rolle i belæringen af den statsbestemte ideologi. For at sikre at den skildrede historie var i overensstemmelse med de ideologiske og politiske mål, udviklede man et monopol på den hi-

89 Nelson 2015, s. 37.

90 Citeret i Nelson 2015, s. 43.

91 Ibid., s. 43–44.

storske sandhed i det sovjetiske uddannelsessystem. Her var der ingen konkurrerende fortællinger. Samme situation præger historieundervisningen i dagens Rusland: Staten godkender kun de lærebøger, som indeholder historiefortællinger, der stemmer overens med den politiske elites mål.⁹² I de russiske gymnasiers læseplaner fokuserer dækningen af den stalinistiske periode primært på den politiske centralisering sammen med den statsdrevne modernisering og industrialisering, der hævdes at være resultatet af centraliseringen. Stalins 'vertikale magt' var den mekanisme, som muliggjorde Sovjetunionens industrialisering, der var påkrævet for at besejre det nazistiske Tyskland i Den Store Fædrelandskrig. Den Store Terror (1936-1938), der kom før 'krigssejren' og den medfølgende udrensning, massearrestationer, deportationer og henrettelser, der ramte alle samfundslag, men som gik hårdest ud over samfundets top, bliver minimalt omtalt. Beskrivelsen af Putin-æraen i nutidige historielærebøger fokuserer også på Putins centraliserede styre som en nødvendighed for at styre landet mere effektivt og gennem eventuelle kriser. Dette kan ifølge historiker Todd H. Nelson tilskrives en historisk tradition af stærke ledere i Rusland, såsom Peter den Store og Ivan den Grusomme, som brugte deres autoritet til at udføre store ændringer for den russiske stat.⁹³

Positive skildringer af den stærke stat forekommer ikke udelukkende i uddannelsessystemet, men også i massemedier. Skolemiljøet er dog den eneste instans, hvor den politiske elite har fuld kontrol over indholdet, der leveres til den russiske ungdom. Her er fortællingen om den sovjetiske sejr i Den Store Fædrelandskrig, som den store præstation af Stalins centraliserede stat, blevet et afgørende element for den russiske selvforståelse.⁹⁴ Nelson, der har specialiseret sig i, hvordan Putin-administrationen har fremhævet og skabt en mere positive fortælling om Stalin, der glorificerer den stærke centraliserede stat, påpeger, at dette implicit bruges til at legitimere Putins eget autoritære regime.⁹⁵

Fra Stalin til Putins politiske krop

I skabelsen af Putins image gør den russiske statsmagt også her brug af en historisk tradition. Siden Putins magtovertagelse i 1999 har Kreml systematisk udvidet sin kontrol over landets medier, især tv,⁹⁶ hvor Kreml sideløbende med satsningen på elitesport har udbredt et offentligt billede af Putin som en stærk og succesfuld

92 Ibid., s. 44.

93 Ibid., s. 45.

94 Ibid., s. 61.

95 Ibid., s. 38.

96 Cassidy og Johnson 2010, s. 684.

leder.⁹⁷ Modsat Jeltsins image, der blev plettet af korrupsion, helbredsproblemer, alkoholisme og problemer med at styre den statslige økonomi, er der blevet skabt et sportsligt image af Putin, som ofte optræder iført sin hvide judodragt med sort bælte dyrkende sin ungdomssport. Som eksempel på persondyrkelsen af Putin kan fremhæves portrættingen af præsidenten ved åbningsceremonien i 2014, hvor Putin blev vist hele 40 gange i den russiske version mod kun 16 gange i den internationale version.⁹⁸

Persondyrkelsen af den ubestridte leder er dog ikke et nyt fænomen i Rusland. Sovjetunionen var for eksempel opbygget omkring en massiv persondyrkelse af først Lenin og sidenhen Stalin, der blev hyldet som 'nationens fader'.⁹⁹ Under Sovjetunionen havde idrætten imidlertid også en central rolle i forsøget på at skabe „et nyt menneske“ beredt til krig og arbejde.¹⁰⁰ Den visuelle ikonisering af nationens statsleder er heller ikke noget nyt. Både Lenin og Stalin blev visuelt forskønnet sammen med propagandabilleder af den „overlegne“ sovjetiske samfundsmodel.¹⁰¹

Men selvom persondyrkelsen ikke er ny, kan der observeres nye tendenser hos Putin. Her bliver lederens egen krop, som ingen rolle havde hos hverken Lenin eller Stalin, garant for den vertikale samfundsorden i Rusland – et populistisk bånd mellem folket og lederen. Særligt byen Sotji er central i denne forestilling, der efter vinter-OL i 2014 er blevet et sportspolitisk centrum. Her kan Putin positionere sig selv – ikke blot gennem sportsbegivenheder, men også ved at arrangere politiske møder: en imponant kulisse for Putins magtudøvelse, hvor statslederen nærmest personificerer det olympiske motto: hurtigere, højere, stærkere. Her bliver afbildningen af Putin et billede på den russiske statsmagts ønskede image: stærk, potent og atletisk overlegen. Det sportslige image, med portrættingen af Putin som en mandlig superhelt og Ruslands 'ultimate celebrity', er blevet personificeringen af det nye Rusland.¹⁰²

Historiker Hans Bonde har belyst, hvordan Putins krop og enorme satsninger på sportsbegivenheder med den vinterolympiske værtsby Sotji som repræsentationscentrum indgår direkte i den russiske idrætspolitik.¹⁰³ Ifølge Bonde er Sotji som en særlig kulisse for Putins iscenesættelse ikke et tilfælde, men bygger på en gentagelse af tidligere historiske ledes brug af sport og arkitektoniske bygninger i deres magtmanifestation. I løbet af historien har sportens dramaer ofte fundet sted i imponerende arkitektoniske bygninger – lige fra gladiatorkampene i Colosseum og hestevæddeløbene på Circus Maximus til ridderturneringer i middelal-

97 Ibid.; Foxall 2013.

98 Elsborg og Jeppesen 2015, s. 79.

99 Kelly 2011, s. 6.

100 O'Mahony 2006.

101 Bonnell 1997.

102 Germersheim 2013, s. 6.

103 Bonde 2017, s. 381.

deren og renæssancen, hvor folket kunne få et glimt af deres herskere. De romerske kejsere skabte hver sit eget 'forum', hvor kejserens magt og herlighed kunne blive mindet gennem overdådig arkitektur. De fascistiske regimer er ofte og meget rammende blevet karakteriseret som en enhed af forførelse og tvang. Her står som det mest centrale eksempel i masseforførelsen den fascistiske leder Benito Mussolinis egen krop, som betød en dyrkelse af den sportsglade Mussolini som rytter, motorcyklist, væddeløbskører, pilot og frem for alt fægter. Putin-kulten minder på dette punkt mere om dyrkelsen af Mussolini end om dyrkelsen af de relativt tilknyttede kommunistiske ledere. Mussolini genoprettede også de romerske kejseres tradition om at have sit eget 'forum' som et led i forsøget på at efterligne Roms imperialistiske storhed. Mussolini skabte til ære for sig selv 'Foro Mussolini' (nu Foro Italico) nord for Rom – et gigantiske træningskompleks designet til den fascistiske ungdomsorganisation 'Balilla'. Kulten omkring Mussolini er her direkte indgraveret i kunst og arkitektur med henvisninger til 'Il Duce'.¹⁰⁴ På samme måde er faciliteterne i den vinterolympiske by Sotji klart et produkt af én mands ønske om magt og lige så klart en pompøs kulisse for personlighedskulten omkring den russiske leder. Putin har herved skabt en styreform som Bonde heuristisk benævner et korpokrati – en moderne variant af den franske filosof Claude Leforts beskrivelse af de enevældige herskere, hvor magten ikke udgår fra folket, men fra lederens korpus.

Under enevælden var den politiske legitimitet bundet til kongens krop, det blå blod, kronen, kåben, arvefølgen og ritualerne. Således inkarnerede Kongen magten og havde i den forstand ikke behov for at sige noget, når han tronedede frem på sin talerstol.¹⁰⁵ Tronstolen blev det sted, hvor kongens magtfuldkommenhed viste sig ved, at han ikke talte med, men til folket. Men mens kongen udfyldte tronstolen, er demokratiet karakteriseret ved talerstolen. Her påpeger Bonde en vigtig pointe i forhold til Putins regime: Der bliver igen talt til folket, og kroppen er igen blevet et centralt symbol i magtudøvelsen, og det helt centrale spørgsmål for Bonde er om demokratiets talerstol, der i den demokratiske dialog hele tiden skifter ejermand, er ved at blive indtaget permanent af Putin i en vedvarende monolog.¹⁰⁶

Putins kropslige formåen og brug af kroppen rækker langt ud over sporten. Med kroppen i centrum portrætteres Putin også som en friluftsmænd, der raskt begiver sig rundt i den barske russiske natur, ofte i bar overkrop, hvormed det altid bærende kors om halsen mod hans bare bryst synliggøres, som et symbol på tilknytningen til den ortodokse kirke. Med portrættingen i naturen bruger den russiske statsmagt Putins krop til at udsende en stærk symbolik knyttet til Putins kropslige tilstedeværelse. Putin fremstilles nemlig ikke som jæger, men som

104 Ibid., s. 383.

105 Madsen og Nielsen 2004, s. 19.

106 Bonde 2017.

dyrenes og naturens beskytter, hvilket i overført betydning kan opfattes som en overordnet beskyttelse og omsorg for den russiske befolkning, nøjagtig som historien om Peter den Store.

Hvor naturen ofte bruges som en del af en livsstil og et frirum, bliver den altså af Putin brugt som en del af en politisk strategi. Her bliver Putins krop et vigtigt politisk instrument, der udelukkende tjener Putins egne interesser om at maksimere sin magtposition. Formålet med brugen af naturen bunder således ikke i et ønske om en grøn energipolitik, men derimod i skabelsen af Putins image som nationalt samlingspunkt. Ophøjelsen af præsidenten og forsøget på at præsentere ham som en 'action man', der inkarnerer ægte maskuline værdier er således en fortsættelse af en sovjetisk og russisk tradition om en personlighedskult og ærbødighed overfor den nationale leder, som daterer sig tilbage til den zaristiske og sovjetiske æra. Den nye magtform under Putin, korpokratiet, er stærkt medvirkende i dannelsen af det forestillede fællesskab i Rusland. Her mødes kultur og politik i Putins korpus, hvor lederens krop bliver central i magtudøvelsen og den visuelle og æstetiske portrættering af Putins krop medvirker derved direkte til dannelsen af den nationale identitet.

Med tanke på den større repræsentation af Putin i den nationale version af åbningsceremonien i Sotji 2014 og med Kremles velorganiserede portrættering af Putin løftes den russiske befolkning ind i et forestillet fællesskab med den stærke leder. Putin skaber et billede af en sund og sportslig karakter, og fremhæver sig selv som et forbillede for befolkningen. Selv sammenfattede Putin sportens rolle i det ny Rusland i det russiske råd for fysisk aktivitet og sport i året op til de vinterolympiske lege i Sotji:

„Our children should be strong, healthy, love sport, have the opportunity to play sport, and be able to stand up for themselves, their friends and families, and ultimately, for their homeland.“¹⁰⁷

Konklusion

Denne artikel har søgt at vise, hvordan præsident Vladimir Putin og den russiske statsmagt bruger sportsbegivenheder på russiske grund som en form for 'erindringshistorisk arena'. Med udgangspunkt i åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan 2013 og vinter-OL i Sotji 2014, samt den officielle VM-plakat, præsentationsvideoer og officielle by-logoer for VM-værtsbyerne i fodbold 2018 har artiklen vist, hvordan disse events bruges erindringspolitisk i forsøget på at forme den nationale identitet i Putins nye Rusland. Her har den russiske statsmagt skabt en national fortælling, der glorificerer den zaristiske og sovjetiske æra,

107 <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/17667> (Besøgt 20/2/2018).

hvor særligt tiden under Stalin bliver præsenteret som et sandt forbrugerparadis. Stalins arv bliver mindet gennem særlige arkitektoniske mindesmærker fra den stalinistiske æra, såsom Moskvas metro, der var et centralt symbol i Stalins Anden Femårsplan og på den socialistiske stat, hvorimod mere alvorlige sider af Stalins regime som politisk undertrykkelse, masseudryddelse og tvangskollektiviseringen udelades.

Det kan konkluderes, at særlige kendetegn fra den zaristiske og sovjetiske æra går igen i fortællingen, herunder Peter den Store og den russisk ortodokse kirke, der igen har fået en fremtrædende rolle under Putins regime. De altoverskyggende temaer ved alle tre sportsbegivenheder er en tilbagevenden til den sovjetiske satsning på elitesport og rumpolitik, med eksempelvis tilbageblik på den sportslige og politiske storhed til OL i Moskva i 1980 og rumteknologisk med en hyldest til det sovjetiske rumprogram, ikke mindst nationalhelten Jurij Gagarin. Elitesport og rumpolitik fremstår således som Putins nye centrale nationale markører for national storhed.

Fortiden bliver for Putin et vigtigt redskab i den nutidige fortælling, hvor han benytter sportsbegivenheder på national grund som en særlig „erindringshistoriske arena“ til at etablere en betydningssammenhæng mellem det fortidige, det nutidige og det fremtidige. De store sportsbegivenheder fremstår som en potenkinkulisse for Putin, der bevidst bruger den sportslige arena i dannelsen af det nye Rusland og den fremtidige nationale identitet, hvor også Putins egen krop indgår direkte i den russiske identitetspolitik.

Litteratur

- Akopov, Sergei; Aslanyan, Christina; Boliatchevets, Lily og Slusarchuk, Polina 2016: „Is ‘E’ for ‘EMPIRE’?: re-imagining new Russian identity through symbolic politics of ‘Sochi-2014’“. *Russian Journal of Communication*: s. 1-18. DOI: 10.1080/19409419.2017.1262206.
- Anderson, Benedict 2006: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.
- Anderson, John 2007: „Putin and the Russian orthodox church: asymmetric symphonia“. *Journal of International Affairs*:61(1), s. 185.
- Arning, Chris 2013: „Soft power, ideology and symbolic manipulation in Summer Olympic Games opening ceremonies: a semiotic analysis“. *Social Semiotics*: 23(4), s. 523-544. DOI: 10.1080/10350330.2013.799008
- Billig, Michael 1995: *Banal Nationalism*. SAGE.
- Bonde, Hans 2017: „Putin’s “Somocracy“ and his Sports-political Forum in Sochi – An essay interpolation of the work of J. A. Mangan“. Peter Horton (Red.), *Manufacturing Masculinity: The Mangan Oeuvre – Global Reflections*

- on J.A. Mangan's *Studies of Masculinity, Imperialism and Militarism*. Logos Verlag Berlin GmbH, s. 363-389.
- Bonnell, Victoria 1997: *Iconography of power, Soviet political posters under Lenin and Stalin*. (1. paperback printing). University of California Press, Berkeley, Calif.
- Cannady, Sean og Kubicek, Paul 2014: „Nationalism and legitimation for authoritarianism: A comparison of Nicholas I and Vladimir Putin“. *Journal of Eurasian Studies*:5(1), s. 1-9. DOI: 10.1016/j.euras.2013.11.001
- Cassiday, Julia og Johnson, Emily 2010: „Putin, Putiniana and the Question of a Post-Soviet Cult of Personality“. *The Slavonic and East European Review*:88(4), s. 681-707.
- Cerulo, Karen 1993: „Symbols and the World System: National Anthems and Flags“. *Sociological Forum*: 8(2), s. 243-271.
- Cho, Younghan 2009: „Unfolding sporting nationalism in South Korean media representations of the 1968, 1984 and 2000 Olympics“. *Media, culture & society*:31(3), s. 347-364.
- Elsborg, Stanis 2017: „Åbningsceremonien ved OL i Sotji 2014“. *Forum for Idræt*: 32(1), s. 67-81.
- Elsborg, Stanis og Jeppesen, Andreas Juul 2015: *Dreams of Russia*. Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet.
- Evans, Alfred 2008: „Putin's Legacy and Russia's Identity“. *Europe-Asia Studies*: 60(6), s. 899-912. DOI: 10.1080/09668130802161140.
- Foxall, Andrew 2013: „Photographing Vladimir Putin: Masculinity, Nationalism and Visuality in Russian Political Culture“. *Geopolitics*: 18(1), s. 132-156. DOI: 10.1080/14650045.2012.713245
- Gateway 2010: „Gateway to the innovative and inspirational Sochi 2014 Olympic Paralympic Winter Games“. *Gateway*: 7 (Summer 2010).
- Germersheim, Birgit Menzel 2013: „Glamour Russian Style: The Putin Era“. *Russian Analytical Digest*: 2013(126).
- Glenthøj, Rasmus 2007: *På fædrelandets alter: national identitet og patriotisme hos det danske borgerskab 1807-1814*. Museum Tusulanum Press.
- Gorokhov, Vitalii Aleksandrovich 2015: „Forward Russia! Sports mega-events as a venue for building national identity“. *Nationalities Papers*:43(2), s. 267-282. DOI: 10.1080/00905992.2014.998043
- Goscilo, Helena 2013: *Putin as Celebrity and Cultural Icon*. Routledge.
- Hilvoorde, Ivo van, Elling, Agnes og Stokvis, Ruud 2010: „How to influence national pride? The Olympic medal index as a unifying narrative“. *International Review for the Sociology of Sport*:45(1), s. 87-102. DOI: 10.1177/1012690209356989
- Hobsbawm, Eric 2012a (1990): *Nations and nationalism since 1780: programme, myth, reality*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Hobsbawm, Eric. 2012b: „Introduction: Inventing Traditions“. Eric Hobsbawm & Terence Ranger (Red.), *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press, Cambridge. s. 1-14. DOI: 10.1017/cbo9781107295636.001
- Hodge, Robert og Kress, Gunther 1988: *Social semiotics*. Polity, Cambridge.
- Houlihan, Barrie 2000: „Politics and Sport“. Jay Coakley og Eric Dunning. *Handbook of Sports Studies*. SAGE Publications Ltd, London, s. 214-228. DOI: 10.4135/9781848608382
- Karlsson, Klas-Göran 1999: *Historia som vapen, historiebruk och Sovjetunionens upplösning 1985-1995*. Natur och kultur, Stockholm.
- Kayser Nielsen, Niels 2010: *Historiens forvandlinger, historiebrug fra monumenter til oplevelsesøkonomi*. Aarhus Universitetsforlag, Århus.
- Kelly, Catriona 2005: „Riding the Magic Carpet: Children and Leader Cult in the Stalin Era“. *Slavic & East European Journal*: 49(2), s. 199-224. DOI: 10.2307/20058260
- Kelly, Catriona 2011: „A Joyful Soviet Childhood: Licensed Happiness for Little Ones“. Marina Balina Marina og Evgeny Dobrenko (Red.), *Petrified Utopia: Happiness Soviet Style*. Anthem Press, s. 3-18.
- Korin, Pavel. (1971): „Thoughts on Art“. *Socialist Realism in Literature & Art: 1971*. Progress Publisher, Moscow, s. 89-102.
- Kuromiya, Hiroaki 2007: *The Voices of the Dead: Stalin's Great Terror in the 1930s*. Yale University Press.
- Ladegaard, Jakob 2012: „Tilbage til kosmos. Den sovjetiske rumfartsmytologi i litteratur, film og kunst efter kommunismens fald“. *K&K – Kultur og Klasse*:40(114), s. 93-108.
- Laruelle, Marlene 2009: *In the Name of the Nation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1057/9780230101234
- Liñán, Miguel Vázquez 2010: „History as a propaganda tool in Putin's Russia“. *Communist and Post-Communist Studies*:43(2), s. 167-178. DOI: 10.1016/j.postcomstud.2010.03.001
- Madsen, Bo Vestergård, & Nielsen, Niels Kayser 2004: „Tendenser i idrætshistorisk forskning 1995-2005“. *Forum for Idræt*:20(1), s. 9-25.
- Makarychev, Andrey 2016: „From Sochi—2014 to FIFA—2018: The Crisis of Sovereignty and the Challenges of Globalization“. Andrey Makarychev og Alexandra Yatsyk (Red.). *Mega Events in Post-Soviet Eurasia*. Palgrave Macmillan, New York. s. 195–213. DOI: 10.1057/978-1-137-49095-7_10
- Makarychev, Andrey og Yatsyk, Alexandra 2014: „The Four Pillars of Russia's Power Narrative“. *The International Spectator*:49(4), s. 62-75. DOI: 10.1080/03932729.2014.954185
- Müller, Martin 2014: „Introduction: Winter Olympics Sochi 2014: what is at stake?“ *East European Politics*:30(2), s. 153-157. DOI: 10.1080/21599165.2014.880694

- Nelson, Todd 2015: „History as ideology: the portrayal of Stalinism and the Great Patriotic War in contemporary Russian high school textbooks“. *Post-Soviet Affairs*:31(1), s. 37-65. DOI: 10.1080/1060586X.2014.942542
- O'Mahony, Mike 2006: *Sport in the USSR, physical culture – visual culture*. Reaktion, London.
- O'Mahony, Mike 2017: „The art of goalkeeping: memorializing Lev Yashin“. *Sport in Society*:20(5–6), s. 641–659. DOI: 10.1080/17430437.2016.1158481
- Putin, Vladimir 2008: *Speech at Expanded Meeting of the State Council on Russia's Development Strategy through to 2020*. Hentet 22. januar 2016, fra http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2008/02/08/1137_type82912type82913_159643.shtml.
- Putin, Vladimir 2014. *VLADIMIR PUTIN: Munich – Valdai – Crimea. Three Landmark Speeches by the President of Russia*. ITBM.
- Sochi Olympics Closing Ceremony Media Guide 2014.
- Sochi Olympics Opening Ceremony Media Guide 2014.
- Skovgaard, Thomas og Hansen, Jørn 2012: *De olympiske lege – en kort verdenshistorie*. Syddansk Universitetsforlag, Odense.
- Tsygankov, Andrea 2013: *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Van Herpen, Marcel (2015): *Putin's Wars: The Rise of Russia's New Imperialism*. Rowman & Littlefield.
- Vujosevic, Tijana 2017: *Modernism and the Making of the Soviet New Man*. Oxford University Press.
- Warring, Anette 2003: „Erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel“. I Lis Togeby & Peter Munk Christiansen (Red.). *På sporet af magten*. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, s. 33-45).
- Warring, Anette 2011: „Erindring og historiebrug – Introduktion til et forskningsfelt“. *Temp – tidsskrift for historie*:1(2), s. 6-35.
- Wolf, William Kenneth 1994: *Russia's revolutionary underground: The construction of the Moscow subway, 1931-1935*. (Ph.D.). The Ohio State University, United States, Ohio.
- Yatsyk, Alexandra 2016: „Regional Dimensions of Global Games: The Case of Sports Mega events in Tatarstan“. Andrey Makarychev & Alexandra Yatsyk (Red.). *Mega Events in Post-Soviet Eurasia*. Palgrave Macmillan US, s. 173193. DOI: 10.1057/978-1-137-49095-7_9
- Zajda, Joseph 2010: „The Politics of the New History School Textbooks in the Russian Federation“. Joseph Zajda (Red). *Globalisation, Ideology and Education Policy Reforms*. Springer, Dordrecht, s. 3-17. DOI: 10.1007/978-90-481-3524-0_1
- Zajda, Joseph 2017: „The Construction of Cultural Identity and Nation-Building: Introduction“. Joseph Zajda (Red.). *Globalisation and National*

Identity in History Textbooks: The Russian Federation. Dordrecht: Springer Netherlands, s. 1–12. DOI: 10.1007/978-94-024-0972-7_1

Websteder

- Anishchuk, Alexei 2013, *Put out more flags, says Putin in patriotism drive*. <https://www.reuters.com/article/us-russia-putin-patriotism/put-out-more-flags-says-putin-in-patriotism-drive-idUSBRE9A60WJ20131107> (Besøgt 20/2/2018)
- Booth, Elizabeth 2014, *Is Gymnastics Still Russian? A post-Europeans, early Olympiad perspective*. <http://rewritingrussianguymnastics.blogspot.dk/2013/05/is-gymnastics-still-russian-post.html> (Besøgt 20/2/2018).
- Dandanell, Naja 2014, *Putins hellige alliance*. <http://www.information.dk/491232> (Besøgt 20/2/2018)
- FIFA TV 2018, *FIFA World Cup Russia™ Official Poster unveiled*. <https://www.youtube.com/watch?v=6kSs84PXNsY> (Besøgt 20/2/2018).
- FISU. Åbningsceremonien ved Universiaden i Kazan 2013. <https://www.youtube.com/watch?v=5bm2rjPz0Ic> (Besøgt 20/2/2018)
- Hestbech, Lars. *Rystende omfang i russisk doping*. https://www.dif.dk/politik/nyheder/nyheder/2016/december/20161209_mclaren (Besøgt 20/2/2018).
- Kremlin Films. Lev Yashin, *The Dream Goalkeeper*. <http://www.kremlinfilms.com/en/movies/lev-yashin.html> (Besøgt 20/2/2018).
- Kremlin.ru, *National Anthem*. <http://eng.flag.kremlin.ru/gimn/> (Besøgt 20/2/2018).
- Kremlin.ru, *Opening remarks at a meeting on developing children's physical education and children's youth sport*. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/17667> (Besøgt 20/2/2018).
- IOC, <https://www.olympic.org/moscow-1980> (Besøgt 20/2/2018)
- Ruiz, Rebecca og Panja, Tariq 2017, *Russia Banned From Winter Olympics by I.O.C.* <https://www.nytimes.com/2017/12/05/sports/olympics/ioc-russia-winter-olympics.html> (Besøgt 20/2/2018).
- Rundle, Michael 2013, *Russia Announces New \$50 Billion Space Program*. http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/04/12/russia-announces-new-50-billion-space-program_n_3068556.html (Besøgt 20/2/2018).

Bilag 1**Åbningsceremonien i Sotji 2014¹⁰⁷**

I: International version (fil 1 & 2) & R: Russisk version

Afsnit	
Intro	I: 00.00–08.59 R: 00.00–14.08
Introvideo	I: 08.59–13.02 R: 14.08–18.10
Voices of Russia	I: 13.02–18.36 R: 18.10–23.44
De Olympiske Ringe	I: 18.36–21.05 R: 23.44–26.15
Nationalmelodi	I: 21.05–24.45 R: 26.15–30.00
Video	I: 24.45–26.48 R: 30.00–31.46
Here Comes The Heroes	I: 26.48–01.30 (fil 2) R: 31.46–01.30.33
Russian Odyssey	I: 01.30–04.40 R: 01.30.33–01.33.39
Rites of Spring	I: 04.40–08.17 R: 01.33.39–01.37.17
Festivity	I: 08.17–12.23 R: 01.37.17–01.41.23
Peter the Great	I: 12.23–16.56 R: 01.41.23–01.45.56
Natasha Rostava's First Ball	I: 16.56–25.47 R: 01.45.56–01.54.48
Time Forward!	I: 25.47–31.04 R: 01.54.48–02.00.20
Moskva/The Dream	I: 31.04–39.22 R: 02.00.20–02.08.22
Video	I: 39.22–41.30 R: 02.08.22–02.10.30
Formel del	I: 41.30–57.34 R: 02.10.30–02.26.34
Legene åbnes	I: 57.34–58.15 R: 02.26.34–02.27.38
Dove of Peace	I: 58.15–01.02.27 R: 02.27.38–02.31.27
Det Olympiske Flag	I: 01.02.27–01.10.55 R: 02.31.27–02.39.55
Den Olympiske Ed	I: 01.10–55–01.13.49 R: 02.39.55–02.42.25
Olympic Gods	I: 01.13.49–01.19.31 R: 02.42.25–02.48.20
Olympiske Flamme	I: 01.19.31–01.25.28 R: 02.48.20–02.54.26
Afslutning	I: 01.25.28–01.37.00 R: 02.54.26–03.03.06

Åbningsceremonien i Kazan 2013

Afsnit	
Introvideo	00.00–00.28
Det russiske folk 1	00.28–14.04
Naturen	14.04.16.58
Det russiske folk 2	16.58–21.02
Nationalflaget	21.02–28.37
Videoindslag – Kazan	33.27–54.45
Landenes indmarch	54.45–02.18.21
Russiske personligheder	02.18.21–02.21.06
God vs. Ond	02.21.06–02.25.35
Pushkin	02.25.35–02.36.51
Russiske opfindelser/personligheder	02.36.51–02.52.19
Vores historie	02.52.19–03.10.28
Jurij Gagarin og rumpolitikken	03.10.28–03.24.23
Højteknologi	03.24.23–03.32.52
Flaget for Universiaden	03.32.52–03.43.05
Putins tale	03.43.05–03.47.35
Claude-Louis Galliens tale	03.47.35–04.02.36
Flammen	04.02.36–04.12.18

107 Navngivningen af de forskellige scener i åbningsceremonien ved vinter-OL i Sotji 2014 følger de officielle navne fra den officielle medieguide.

English summary**Putin's use of sporting mega events as an
„arena for historical memory“**

Based on the concept of 'the use of history', this article illustrates how the Russian state and President Vladimir Putin uses sporting mega events on national soil as a special arena for creating a collective memory of history in order to influence a new national identity in Russia. The article concludes that with a characteristic use of history, the Russian state tries to create a new national narrative highlighting the special historical contributions to society and historical personalities from the tsarist and soviet era, especially elite sport and space policy, as well as old conservative and religious values also play an important role in Putin's resurrection of Russia as a superpower and in the creation of the national identity.